

Doctoratul profesional

Raport final

Coordonator Prof. univ. dr. Dan POTOLEA

Universitatea din București

Prof. univ. dr. Steliana Toma Universitatea Tehnică de Construcții București

Asist. univ. drd. Oana Moșoiu

Universitatea din București

Lista autorilor și contributorilor

Coordonator	Afilie instituțională
Autor 1	Afilie instituțională
Autor 2	Afilie instituțională
....
Contributor 1	Afilie instituțională
Contributor 2	Afilie instituțională

Cuprins:

I. Emergenta unui nou tip de doctorat – doctoratul profesional

1. Diversificarea doctoratului si cresterea interesului pentru doctoratul profesional
2. Cauzele dezvoltării doctoratului profesional

II. Conceptul de doctorat profesional; identitate, diferențieri și similitudini cu doctoratul științific

1. Scop, funcții, competențe
2. Conditii de admitere
3. Forme de invatamant
4. Durata studiilor
5. Organizarea si structura programelor doctorale
6. Sistemul de evaluare si certificare / finalizarea doctoratului

III. Probleme critice, abordari alternative

1. Statutul de importanță al DP. Calitatea standardelor
2. Natura si anvergura componentei de cercetare
3. Autonomia sau coexistența doctoratului profesional sau coexistenta sa cu cel științific
4. Proliferarea nomenclatorului de doctorate profesionale – avantaj sau dezavantaj
5. Asigurarea calitatii doctoratului profesional – in status nascendi

IV. Doctoratul profesional în România – prezent și perspective

1. Bazele legislative ale doctoratului profesional in Romania
2. Experiente si perceptii privind doctoratul profesional in Romania
 - i. Institutii organizatoare*
 - ii. Unde functioneaza*
 - iii. Experiente specifice privind:*
 1. Admiterea
 2. Organizarea studiilor si evaluarea
 3. Opinii, perceptii

V. In loc de concluzii

VI. Bibliografie

I. Emergența unui nou tip de doctorat – doctoratul profesional

1. Diversificarea doctoratului și creșterea interesului pentru doctoratul profesional

În special din anii 90, dar cu accente în deceniul actual, se cristalizează în spațiul european și transeuropean o mișcare academică în favoarea reconsiderării doctoratului clasic (PhD) și inițierii unor noi variante sau alternative doctorale.

Doi autori britanici (J. Huisman and R. Naidoo, 2006), examinând peisajul doctoral internațional, identifică 5 tipuri de doctorat:

1. Doctoratul tradițional – *the traditional PhD* – un doctorat de cercetare finalizat cu o teză care reprezintă o contribuție semnificativă și originală la dezvoltarea cunoașterii academice în domeniul de referință.

2. Doctorat prin publicații – *the PhD by publication* – doctorat acordat pe baza contribuțiilor științifice deja elaborate și recunoscute de comunitatea academică națională și internațională.

3. Doctorat pe baza de instruire – *taught doctorate* – o specie a PhD în care componenta de instruire joacă un rol important. Într-o anumită măsură, acest tip de doctorat poate fi asimilat cu sistemul actual al doctoratului cu cele 2 componente: studii avansate și cercetare.

4. Doctorat pe baza unei lucrări sau performanțe creative – *the work-based or practice-based doctorate* – operează în sfera domeniului artelor și sportului.

5. Doctoratul profesional – *the professional doctorate* – centrat pe discipline profesionale și pe cercetarea aplicată.

Primele 3 tipuri au o orientare predominant academica, celelalte 2 adopta o perspectiva dominant profesionala.

Recunoastem prezenta doctoratului profesional ca un mod nou si promitator de abordare a doctoratului.

Miscarea centrata pe reforma doctoratului castiga in forta si claritate dupa 2000 prin integrarea acesteia in spiritul de gandire Bologna. Conferintele de la Berlin (2003) si Bergen (2005), in acord cu strategia Bologna lanseaza si consolideaza ideea doctoratului ca cel de-al 3-lea ciclu al studiilor universitare. Institutii specializate ale Uniunii Europene, UNESCO, OECD, Asociatia Universitatilor Europene, ca si organisme nationale, preiau si dezvoltata ideea in cauza.

Problematica doctoratului si a cercetarii este situata in contextul societatii si economiei actuale bazata pe cunoastere si din aceasta perspectiva sunt formulate reprosuri severe la adresa doctoratului traditional, dar sunt sugerate si unele principii si masuri corective.

Surprinzator este faptul ca o buna parte de timp efortul investit in reforma doctoratului european s-au focalizat aproape exclusiv pe doctoratul clasic, „traditional”, fara constientizarea sau punerea in discutie si a altor tipuri, forme sau cadre de referinta. Treptat, dar din ce in ce mai viguros, s-a impus diversitatea formelor doctorale, legitimitatea doctoratului profesional; a crescut progresiv interesul pentru clarificarea identitatii acestui tip de doctorat si pentru promovarea lui in sistemul de formare doctorala din diferite tari.

Originile internationale ale doctoratului profesional pot fi localizate in America de Nord. In Canada, inca din 1894, functiona un doctorat profesional in educatie, iar in Statele Unite se infiinteaza un doctorat in aceeasi arie profesionala in 1921. Modelul american a inspirat destul de tarziu, dar cu suficienta consistenta programele doctorale de pe diferite continente: America de Sud, Australia, Asia, Europa.

Doctoratul profesional in Europa nu are o traditie consacrata, similara doctoratului stiintific, echivalentul PhD. Intr-o lucrare aparuta sub egida UNESCO-CEPES, in 2004, *Doctoral studies and qualifications in Europe and United States: status and prospects*, in mod simptomatic, doctoratul profesional

este calificat ca o „tendinta noua” ilustrata de initiativele de pionierat ale universitatilor din Anglia, Austria si Olanda. (editor Jan Sadlak, 2004).

Actualmente, doctoratul vocational sau profesional, cunoaste metamorfoze si valorizari care il situeaza intr-o arie dinamica de evolutie. Magnitudinea iniciativelor si a dezvoltarilor realizate sunt demonstrate de **cateva evidente**:

1. Sistemele de invatamant superior de pe diferite continente - Europa, America de Nord, Australia, Asia – si din diferite tari - Anglia, Austria, Franța, Danemarca, Norvegia, Irlanda, Olanda, Statele Unite ale Americii, Canada, Japonia, Coreea de Sud, Noua Zeelanda, România etc. – au infiintat si ruleaza programe de doctorat profesional

2. Doctoratul profesional acopera un spectru foarte variat de arii profesionale:

- Domenii majore: Inginerie, Medicină, Psihologie, Educație, Administrație și afaceri, Științe biologice, Științe sociale, Limbi străine, Drept, Arte, Arhitectura, Cultura fizica si sport.

Din punctul de vedere al frecventei lor, se pare ca primele 3 ranguri sunt ocupate de Educatie, Inginerie si Psihologie.

- Ramificatii disciplinare - in cadrul aceluasi domeniu au aparut diviziuni ale specializarilor doctorale:

- Sănătate Publică: sanatate publica - boli infectioase și tropicale; epidemiologie și sănătate publică; sănătate publică și politici;

- Psihologie: psihologie clinică; psihologia educației; consiliere psihologică;

3. S-au dezvoltat programe doctorale interdisciplinare: stiinte bio-medicale, ingineria proceselor biologice, sanatate publica;

4. Au fost infiintate doctorate în domenii fără antecedente în doctorat științific: nursing, fizioterapie

5. A crescut numarul de doctorate profesionale si a studentilor inscrisi la aceste programe intr-un interval de timp relativ redus.

- Anglia – într-o perioadă de numai 7 ani, numărul programelor aproape s-a dublat, de la 109 la 192. Numărul programelor de doctorat a crescut cu 20% în intervalul 1990 – 2000. UK Council for Graduate Education a identificat 109 programe în 1998, 120 programe în 1999 și 153 programe în 2000. O altă anchetă menționează 192 de programe în 2005. Se estimează, de asemenea, că a crescut numărul doctoranzilor – cei angajați în doctoratul profesional part – time a crescut cu cel puțin 20% din numărul total al doctoranzilor.
 - Austria: în perioada 1990 – 1996, numărul programelor a crescut de la 1 la 48, iar în 2001 a ajuns la 131.
 - Irlanda: 2005 – 14 programe furnizate de 8 instituții de învățământ superior.
6. Universitățile cu tradiție recunoscute pentru rolul lor de lider în cercetarea științifică au înființat doctorate profesionale (în UK din 34 de instituții de acest tip, 28 oferă astfel de programe).
 7. Universitățile recent înființate s-au grăbit să-și asume responsabilități în această arie doctorală, intenționând să câștige noi piețe de cercetare și formare.
 8. S-au constituit comisii sau grupuri de lucru specializate pentru studierea oportunității înființării sau analiza stadiului de dezvoltare a doctoratelor profesionale (SUA, Olanda, Irlanda etc.).

2. Factorii dezvoltării doctoratului profesional

O multitudine de factori convergenți și complementari, cu o mare capacitate de impact, justifică amploarea și consecvența preocupărilor pentru constituirea și valorificarea doctoratului profesional. La întrebările „De ce doctorat profesional?”, „Cu ce beneficii?”, următoarele explicații pot fi furnizate:

- 1.** Răspunde direct nevoilor societății contemporane care pune la baza dezvoltării economice, tehnologice și sociale cunoașterea și pregătirea profesională continuă
- 2.** Vine în întâmpinarea cerințelor pieței muncii, competitivității economice, nevoilor de dezvoltare ale organizațiilor publice și din sectorul privat
- 3.** Se corelează mai bine cu politicile guvernamentale de finanțare a cercetării și de ierarhizare a universităților care pretind reconsiderarea cercetării aplicative, tranziția de la cercetarea pe termen lung la cea pe termen scurt
- 4.** Prezintă interes pentru companii, asociații profesionale care găsesc în doctoratul profesional o sursă de recrutare a forței de muncă superioare calificate și specializate, precum și de afirmare a propriului potențial de cercetare
- 5.** Reprezintă o alternativă promițătoare la doctoratul clasic căruia i se reproșează excesul teoretic și focalizarea limitativă pe universul și carierele academice
- 6.** Este o investiție rentabilă, asigură condiții de sustenabilitate, crește resursele financiare ale universităților (taxe mai mari decât pentru doctoratul clasic, companii și asociații profesionale dispuse să achite costurile de școlarizare)
- 7.** Satisface nevoi diferențiate de specializare și progres profesional; se corelează mai bine cu specificul locului de muncă. Este mai atractiv pentru persoanele care nu sunt interesate de carierele academice, dar doresc recunoașterea realizărilor profesionale de prestigiu
- 8.** Oferă noi oportunități de pregătire profesională științifică avansată:
 - Regimul part – time sau distance learning asigură păstrarea locului de muncă
 - Pentru unele domenii, doctoratul profesional este singura rută de profesionalizare avansată la nivel de doctorat (fizioterapie, psihologie clinică)
- 9.** Crește șansele de ocupare a unor funcții de conducere într-o arie largă de instituții și organizații

II. Conceptul de doctorat profesional; identitate, diferențieri și similitudini cu doctoratul științific

Conceptualizarea **doctoratului profesional (DP)** nu este o întreprindere simplă sau comodă. Cartea de identitate a acestuia nu poate fi scrisă cu ușurință din mai multe motive:

- Există o mare **varietate de forme, structuri și conținuturi** sub care se prezintă, cu diferențe nu numai între domenii, ci și în interiorul aceluiași domeniu:
- Concepția și practicile aferente pentru același tip de doctorat variază de la țară la țară, între universitățile din aceeași țară și chiar la nivelul aceleiași universități.

Exemplu: în aria Administrația afacerilor, funcționează 2 modele de doctorat: o variantă reprezentând un master avansat de administrarea afacerilor și a doua variantă reprezentând cursuri predate și o cercetare majoră concretizată într-o teză.

- Unele programe doctorale dezvoltă componenta de cercetare și revendică paritate cu doctoratul de cercetare (PhD); altele îi acordă o pondere limitată; unele doctorate conservă teza ca probă fundamentală a competenței doctorale, altele preferă portofoliul ca instrument de măsurare a progresului profesional științific.
- **Denumirile doctoratului profesional și abrevierile care le însoțesc nu sunt suficient de omogene**, împrejurare de natură să conducă unele confuzii: se utilizează termenul generic de „ProfD” sau „Dr of Professional Studies”, considerat suficient pentru a marca specificitatea acestui tip de doctorat, dar și desemnarea specializării chiar în titlul doctoratului –

doctorat profesional in Psihologia Educatiei, doctorat profesional in Sanatate publica, Inginerie etc.

Pentru acelasi tip de doctorat de apeleaza la doua abrevieri: de ex., pentru domeniul ingineriei: EngD sau DEng; pentru domeniul educatiei: DEd sau EdD.

- **Comparatia cu doctoratul stiintific**, pentru a surprinde mai bine prin diferentiere identitatea doctoratului profesional, nu este intotdeauna suficient de concludenta. Cel putin in ultima vreme, doctoratul clasic nu a ramas ancorat in structurile traditionale, cunoaste transformari si inovatii care incep sa il apropie de unele aspecte ale doctoratului profesional. Impactul orientarii profesionale asupra doctoratului stiintific este atat de profund, incat unele tari scandinave (Suedia, Danemarca) au simtit nevoia sa adopte sintagma *Industrial PhD*. Pe de alta parte, se poate observa tentativa de scientifizare a doctoratului profesional. In astfel de conditii, granitele dintre doctoratul stiintific si cel profesional nu mai sunt atat de ferme si usor de trasat.

Si totusi, in pofida situatiei descrise mai sus sau poate datorita acestei cauze, descifrararea „constantelor” doctoratului profesional este o operatie necesara, oportuna si finalmente posibila. Nu putem neglija intelegerea unui fenomen in expansiune, chiar daca dispersia manifestarilor sale este relativ ampla. Analizele care urmeaza incearca sa demonstreze, fara a renunta la flexibilitatea programelor doctorale, ca elementele de constanta sunt mai puternice si mai relevante fata de variatiile incorporate in programele particulare. Exista o anumita emergenta a unitatii in diversitatea doctoratelor profesionale.

Natura si profilul general al doctoratului profesional pot fi derivate pentru inceput din 3 documente oficiale care apartin unor institutii din tari cu ascendente meritorii in organizarea doctoratului de acest gen.

UK Council for Graduate Education Report (2002) defineste doctoratul profesional ca „dezvoltare avansata a doctoratului pe baza de instruire, dar in domenii de studiu care sunt profesionale, mai degraba decat academice si bazate pe investigatii si eruditie... doctoratele profesionale sunt proiectate pentru a

satisface o nevoie profesionala particulara... elementele de cercetare in cadrul doctoratului profesional sunt centrate pe practica profesionala.... este posibil pentru planul profesional sa fie realizata o contributie originala in ceea ce priveste aplicarea teoriei sau dezvoltarea practicii in domeniul profesional.”

The Council of Australian Deans and Directors of Graduate Studies, in 1998, a definit doctoratul profesional astfel: „un program de cercetare si studii avansate care capaciteaza candidatul sa realizeze o contributie semnificativa la cunoasterea si dezvoltarea practicii in domeniile lor profesionale. Totodata, candidatul poate contribui, intr-un plan mai general, la dezvoltarea cunoasterii in domeniul de studiu.”

University of Ulster ofera de asemenea o definitie a doctoratului profesional: „un program de studii avansate care, indeplinind criteriile universitare de acordare a doctoratului, este proiectat sa satisfaca nevoile specifice de cercetare ale unui grup profesional si sa dezvolte capacitatea indivizilor de a integra practica de cercetare in context profesional.” (Research Studies Handbook, 2005, 43).

Cel putin 3 caracteristici se regasesc in fiecare document:

1. Doctoratul profesional este un tip distinct de doctorat, cu finalitati si rute de formare proprii, diferite de PhD. Tinta sa finala o reprezinta dezvoltarea si inovarea practicilor profesionale.
2. DP include 2 componente, una de instruire/training in specialitate si o alta componenta centrata pe cercetare.
3. Cercetarea este focalizata pe cunoastere practica si pe fundamentarea strategiilor de interventie practica.

In acelasi spirit, dar cu detalieri si completari utile, Scott et all. (2004) identifica urmatoarele particularitati:

1. Centrarea pe activitatea profesionala
2. Centrarea pe dezvoltarea individuala in raport cu contextul profesional
3. Un pachet semnificativ de instruire
4. Specificarea rezultatelor invatarii
5. Metodologii de invatare in grup
6. Dimensiuni ale tezei mai mici decat pentru PhD, dar cu aceleasi cerinte privind originalitatea

7. DP este foarte conectat la dezvoltarea practicii in cadrul unei profesii vizate si poate fi acreditat de un organism profesional, rezultand o calificare profesionala
8. Referinta la o profesiune este mentionala in titulatura doctoratului.

Din punctul nostru de vedere, o abordare comprehensiva, analitica si sistematica a identitatii doctoratului profesional presupune un set de analize in relatie cu urmatoarele criterii/planuri:

1. Scop, funcții, competențe

Urmatoarele caracteristici sintetice definesc esenta doctoratului profesional din perspectiva naturii si finalitatilor proprii:

- DP are o orientare predominant vocațională, vizând carierele profesionale și nu academice.
- Se corelează cu ramurile aplicative ale științei, tehnologiei și culturii.
- DP este orientat spre identificarea a noi posibilități de integrare a cunoașterii științifice cu cea profesională.
- Dezvoltă competențe cognitive, metodologice și practice transferabile la o varietate de situații profesionale și de cercetare aplicativă.
- Formează expertize profesional – științifice de înalt nivel bazate pe cercetări și capabile să inițieze și să realizeze proiecte de cercetare – dezvoltare și inovare profesională și organizațională
- Asigura recunoașterea și evoluția în cariera profesională și managerială, în plan individual, precum și oportunități de dezvoltare instituțională și organizațională a firmei/departamentului unde este angajat doctorandul.
- Candidații angajați în doctoratul profesional sunt așteptați să aibă contribuții deopotrivă teoretice și aplicative în domeniul lor, să dezvolte practici profesionale noi; de asemenea, așteptările vizează abordări și soluții originale, inovatoare la problemele funcționării eficiente și eficiente a organizațiilor din mediul economic, social, educațional, medical etc.

O problema critica ramane aceea a **determinarii competentelor cheie** de baza care dau specificitate doctoratului profesional. Din acest punct de vedere,

un bun exemplu îl constituie inventarul de obiective formative propus de Universitatea Nottingham Trent:

1. Oferirea de oportunități studenților pentru a explora relațiile complexe dintre cunoaștere, teorie și practică, și de asemenea legăturile complicate dintre înțelegerea lumii și schimbarea ei;
2. Dezvoltarea abilităților studenților de a proiecta și implementa proiecte de cercetare care vizează intersecția domeniilor de cunoaștere din aria lor profesională;
3. Oferirea de oportunități studenților pentru a-și dezvolta judecățile, asumarea riscurilor și capacitatea de analiză a problemelor prin aplicarea principiilor teoretice materialului de cercetare derivat din investigațiile lor;
4. Oferirea de oportunități studenților de a se dezvolta ca practicieni reflexivi care detin adaptabilitatea intelectuală și personală pentru a face față complexității schimbărilor și situațiilor incerte din organizații;
5. Oferirea de oportunități studenților pentru a-și dezvolta abilități de comunicare ce permit comunicarea eficientă deopotrivă cu specialiștii și practicienii din lumea educațională și a comunităților umane, cât și pentru a acționa ca mediatori între părțile implicate.

2. Condiții de admitere

Dacă marea majoritate a programelor de doctorat științific pretind un master, programele pentru doctoratul profesional oscilează între conservarea și abandonarea acestei cerințe; multe programe nu revendică însă un masterat prealabil. Toate doctoratele profesionale, în schimb, cer aplicantului, un stagiu de experiență profesională în profil de 3 – 5 până la 10 ani.

3. Forme de învățământ

DP este organizat în 3 variante:

1. Full time / zi
2. Part time / fără frecvență, frecvență redusă
3. Învățământ la distanță

În prezent, forma cea mai frecventă care îi conferă și specificitate este part – time.

4. Durata studiilor

Depinde de natura domeniului și regimul de studii – full time, part time. Variază între limitele 3 – 4 5 – 7 ani. De regulă, pentru programele part – time, organizarea cea mai frecventă a studiilor, timpul solicitat depășește cel puțin cu un an doctoratul la zi.

Solutia este preferata pentru ca permite candidatului sa-si pastreze locul de munca, dar prezinta dezavantajul prelungirii perioadelor studiilor doctorale. Uneori varianta part-time este sprijinita si de resursele proprii invatamantului la distanta.

5. Organizarea si structura programelor doctorale

De regulă, programele doctorale profesionale au 2 componente majore:

- a. Program de studii avansate, ca primă etapă, la care se conectează uneori practica profesională.
- b. Program de cercetare, a doua etapă.

Curricula doctorală cuprinde discipline de sinteză profilate pe domeniu, cu funcții aplicative bine definite și module referitoare la metodologia cercetării. Sunt și tentative de o integrare a cursurilor interdisciplinare.

Toate doctoratele profesională revendică prezența unei componente de cercetare, a unei cercetari originale. Natura și funcțiile acesteia sunt însă diferite de doctoratul științific.

DP nu este dedicat cercetării fundamentale, ci cultivă alte tipuri de cercetări, cercetarea – acțiune, cercetare – dezvoltare, cercetare – inovație.

DP este interesat de producerea cunoașterii practice (know-how), de cunoștințe procedurale, strategice etc. și de aplicarea creativă a acestor cunoștințe pentru proiectarea, implementarea și evaluarea unor activități, procese sau produse. Contribuția cercetării operează în cele 2 planuri menționate mai sus.

Ponderea cercetării variază de la program la program – unele sunt recunoscute și ca doctorate de cercetare, altele nu.

În general, programul doctoral tinde să fie organizat în jurul unei filosofii cu 2 coordonate:

- 1.** Practicianul – cercetător; practicianul reflexiv
- 2.** Practica fundamentată pe cercetare

Prima presupune abilitarea practicianului cu competențe de cercetare, iar cea de a doua are în vedere eficientizarea și inovarea practicii profesionale pe temeiul cercetărilor proprii și a valorificării cercetărilor existente în domeniu (*research-based practice*).

Programul de cercetare se concentrează pe unul sau mai multe proiecte cu relevanță pentru dizertație/teza sau portofoliu final.

Trecerea de la prima etapă a studiilor avansate la etapa de cercetare presupune satisfacerea unor standarde academice corelate cu disciplinele și activitățile de formare programate.

Unele programe sunt astfel concepute încât după prima etapă, de obicei 2 ani de studii, se acordă titlul de master. Iar după finalizarea tezei, titlul de doctor. Ideea masteratului ca ciclu predoctoral dar integrat programului doctoral, merita toată atenția. Cel puțin 2 avantaje sunt evidente: se asigură continuitatea formării și cercetării în același domeniu și câmp problematic pe durata a cel puțin 4 ani; pentru unii candidați care nu doresc să intre în etapa a doua a studiilor doctorale sau nu-și susțin teza din diferite motive, pot primi titlul de master recunoscându-se astfel efortul și competențele dobândite.

Programul de formare și cercetare se desfășoară parțial în universitate și o altă parte, de obicei mai amplă, în cadrul întreprinderilor, companiilor sau instituțiilor în care lucrează doctorandul.

Pregătirea doctorandului este consiliată și asistată de 1-2 cadre didactice universitare la care se adaugă uneori și un îndrumător de practică din partea instituției beneficiare.

6. Sistemul de evaluare și certificare / finalizarea doctoratului

Sistemul de evaluare este construit în relație cu particularitățile celor 2 etape ale programului doctoral, criteriile și metodele de evaluare adaptându-se

corespunzator. Astfel, in prima etapa, referentialul evaluativ il constituie obiectivele de invatare proprii disciplinelor de studiu, iar progresul obtinut in realizarea lor este masurat si apreciat cu diferite instrumente: probe scrise, studii de caz, teste de performanta, rapoarte tehnice etc.

Evaluarea in cadrul celei de a 2-a etape graviteaza in jurul proiectelor de cercetare – dezvoltare si se apreciaza calitatea si caracterul inovator al solutiilor preconizate.

In general, metodele de evaluare utilizate sunt mai variate decat in sistemul doctoratului clasic.

Proiectul de cercetare se referă la situații reale de viață vizate de practica profesională, de cele mai multe ori din organizația proprie. Se așteaptă demonstrarea contribuției personale nu doar la dezvoltarea cunoașterii ci și a practicii profesionale din domeniul de activitate al doctorandului.

Teza de doctorat este ancorată într-o problemă practică a unei organizații, firme, companii. În cazul unor doctorate profesionale, înlocul unei teze unice sau lucrări monografice se preferă un portofoliu de lucrări care constituie un set de proiecte de micro-cercetări, rapoarte tehnice, eseuri, analize interpretative, lucrari si produse cu caracter creativ.

În evaluarea tezelor, în cadrul unor programe, pot fi antrenați membri din conducerea companiilor, instituțiilor care vor beneficia de rezultatele tezei.

In domeniul Artelor si Arhitecturii, teza poate fi substituita cu o lucrare de creatie de mare rezonanta in randul specialistilor.

In prezent sunt 3 variante de finalizare si certificare a studiilor doctorale de acest tip:

9. Teza sau dizertatia cu sustinere publica
- 10.Portofoliul, pachet de produse ale invatarii, cercetarii si creatiei
- 11.Portofoliul + o dizertatie, dar nu de anvergura unei teze de doctorat stiintific.

Tendinta dominanta este aceea a utilizarii portofoliului care include si proiecte de cercetare.

7. Finantare

Sistemul de finantare este in buna masura similar doctoratului stiintific. Elementul de specificitate rezida in suportul financiar (burse, taxe) acordate programelor de formare – cercetare a doctoranzilor de catre mari companii,

firme, in contul serviciilor profesional – stiintifice pe care acestia, ulterior, le vor aduce organizatiilor finantatoare.

Observam ca in raport cu toate cele 7 criterii de analiza, doctoratul profesional prezinta particularitati distincte, proprii in mare masura. Acestia indica „invariantii” specifici, ceea ce este doctoratul profesional. Sigur ca pentru o mai buna circumscriere, ne-ar interesa si ceea ce nu este, ce defineste doctoratul stiintific, dar nu si doctoratul profesional. In acest sens, tabelul contrastiv de mai jos este instructiv.

<i>Caracteristici</i>	<i>PhD</i>	<i>Doctoratul profesional</i>
Definitie	Un program de cercetare care permite candidatilor sa realizeze o contributie originala si semnificativa la cunoasterea stiintifica	Un program de cercetare si studii avansate care permite candidatilor sa realizeze o contributie semnificativa la cunoasterea si practica contextului lor profesional
Conditii de admitere	Master of Business, Master of Arts/Master of Science, Mres	De obicei fara o conditie specifica privind diploma de master; o admitere flexibila, avand la baza o calificare explicita
Forma de invatamant	De obicei full – time	De obicei part – time
Studentii/doctoranzii	Viitori cercetatori, majoritatea studenti mai tineri	Profesionisti, majoritatea studenti maturi
Titlul obtinut	PhD (uneori DPhil)	D + indicativul profesiei (DBA, EdD, MD etc.)
Experienta profesionala solicitata	Nu	Da, in domenii specifice (de obicei 2 sau mai multi ani)

Predarea	De obicei, nu	Atat discipline profesionale, cat si metode de cercetare
Procesul de invatare	Majoritar solitar, accent pe abilitatile de cercetare individuala	In grupuri, accent pe teme individuale si munca de grup, abilitati profesionale
Utilizarea creditelor	In SUA da, dar in UK nu	Da
Marimea dizertatiei	Nu se specifica, dar in medie mai mare decat pentru DP	Nu se specifica, dar in medie mai redusa decat pentru PhD
Evaluarea	Dizertatie	Dizertatie + teme, activitati de curs, portofolii
Disciplinele	Majoritar de inspiratie academica	Majoritar de inspiratie profesionala
Cerintele pentru a accesa rute profesionale	Da, cerinta pentru a accesa pozitii academice	Doar pentru unele profesii
Focalizarea evaluarii	Contributii semnificative in cercetarea domeniului de studiu	Contributii semnificative la cercetarea domeniului de studiu/profesional si/sau contributii semnificative la dezvoltarea practicilor profesionale.
Supervizarea	Expert academic in disciplina de studiu	Uneori o supervizare aditionala de catre expert profesional

Adaptata dupa Australian Council of Deans and Directors of Graduate Studies (1998).

III. Probleme critice, abordari alternative

1. Statutul de importanță al DP. Calitatea standardelor

Referitor la statutul și calitatea doctoratului profesional, au fost formulate nu numai poziții diferite, dar chiar și opuse.

- Este o „alternativă revoluționară la programele doctorale clasice Ph.D.”
- Exprima îndoieli privind legitimitatea doctoratului profesional și a dreptului de a acorda titlul de doctor.
- Doctorat de rang inferior, de categoria a doua.
- Statut diferit, dar de același nivel cu doctoratul științific.

Comentarii:

1. Doctoratul profesional este un doctorat cu personalitate proprie și de altă factură comparativ cu doctoratul științific. Tabelul contrastiv de mai sus ilustrează caracteristicile diferențiate de profil. De aceea, comparația dintre cele 2 categorii de doctorat, sub raportul rangului de importanță, este cel puțin discutabil.
2. DP nu se opune și nici nu încearcă să se substituie doctoratului științific, el are o altă rațiune și legitimitate.
3. Modelul doctoratului științific, deși important, nu este un etalon universal pentru orice altă alternativă doctorală. Și doctoratul științific, și doctoratul profesional, raportate la cadrul european al calificărilor (EQF) reprezintă nivelul 8; diferența este nu de grad, ci de natură.
4. În unele sisteme de învățământ, în mod curios și paradoxal, cele 2 categorii de doctorat sunt situate la același palier al calificărilor superioare (de exemplu, în Irlanda nivelul 10) dar se acceptă o diferență de rang ierarhic în avantajul doctoratului științific. Scolile doctorale din România din domeniul artelor, potrivit rapoartelor elaborate, resping ierarhizările între cele 2 tipuri de doctorate.

5. Un specialist al domeniului propune următoarea interpretare la care ne raliem:

„Așa numitele doctorate profesionale sunt doctorate care se centrează pe incorporarea cercetărilor într-o manieră reflexivă în activitățile practice. Ele trebuie să satisfacă aceleași standarde esențiale ca doctoratul tradițional pentru a asigura același nivel de calitate superioară. Pare a fi adecvată utilizarea titlurilor diferite pentru a diferenția între doctoratul profesional și PhD.” (John Taylor, 2008).

Retinem ideea importantă a unor standarde comune care ar trebui să traverseze recunoașterea oricărui tip de doctorat. Astfel de standarde nu au fost elaborate încă. Cele puse în discuție până în prezent vizează doctoratul științific. Care dintre acestea ar putea deveni comune și care ar rămâne specifice doctoratului științific? Descriptorii Dublin, pentru nivelul 4 al calificărilor (doctorat) sau cele 10 principii ale seminarului Salzburg al EUA ar putea constitui surse bune de inspirație?

2. Natura și anvergura componentei de cercetare

În general, nu există dezacorduri privind prezența unei componente de cercetare și de pregătire pentru cercetare în orice program de doctorat profesional. Puncte de vedere diferite se conturează în legătură cu natura, calitatea și ponderea cercetării. Uneori, se apreciază că cercetarea are reprezentativitate scăzută și nu întrunește criteriile de rigoare metodologică ale doctoratului științific.

Comentarii:

1. DP implică cercetare originală întemeiată pe metode cantitative și calitative, dar cercetările din această arie se înscriu pe altă paradigmă decât aceea a doctoratului științific, au intenționalitate pragmatică, produc cunoaștere și o pun în serviciul creșterii eficacității și eficienței diferitelor sisteme sociale și economice care asigură funcționarea socialului.
2. Deși ponderea cercetării variază de la program la program, ponderile alocate cercetării și instruirii tind să fie egale. În cazul programelor care

conduc la licente de practica in profesii liberale, ponderea trainingului profesional are tendinte de crestere.

3. Examinand caracteristicile societatii cunoasterii, unii autori „sustin tranzitia cunoasterii de la modelul 1 la modelul 2, implicand ca practicile de cercetare care opereaza in contextul aplicativ (nu al descoperirii) devin transdisciplinare in loc de non- sau multi-disciplinare, eterogene, non-ierarhice, non-liniare si non-institutionalizate in structurile universitare.” DP conchid, aceiasi autori, se adecveaza cel mai bine cerintelor pregatirii celor care vor lucra in modulul 2 de cunoastere. (J. Huisman, R. Nooida, 2006, pag. 7-8)

3. *Autonomia sau coexistența doctoratului profesional cu cel științific*

Unul dintre subiectele discutate este acela daca doctoratul profesional se preteaza mai ales pentru unele domenii si este irelevant pentru altele, daca in cadrul aceluiasi domeniu doctoratul profesional si doctoratul stiintific pot coexista sau se resping reciproc.

Comentarii:

1. Raspunsul experientei este diferit: in Anglia, singurul doctorat acordat in Psihologia Clinica este doctoratul profesional; in SUA sunt recunoscute atat doctoratele profesionale cat si PhD in anumite zone profesionale (de ex., educatie); in multe tari europene, doctoratul stiintific nu are nici un „rival”.
2. Probabil DP este mai reprezentativ pentru domeniile aplicative ale stiintelor pentru ariile tehnologiei si sferei artelor. In acelasi timp, se poate recunoaste legitimitatea functionarii celor 2 tipuri de doctorat, in acelasi domeniu, atata timp cat domeniul in cauza pretinde atat cercetari fundamentale teoretice, cat si aplicative.

4. Proliferarea nomenclatorului de doctorate profesionale – avantaj sau dezavantaj

Am mentionat anterior varietatea domeniilor in care au fost infiintate doctorate profesionale si multiplicarea acestora in cadrul aceluiasi domeniu. De exemplu, in domeniul intitulat *Health and Social Care* si *Health Sciences* oferta de doctorate acopera 13 tipuri. In Psihologie, o ancheta a UK CGE din 2002 a identificat peste 10 titluri doctorale. Se pare ca exemplul proliferarii tinde sa „contamineze” tot mai multe domenii. Procesul este natural si benefic sau conduce la atomizarea doctoratului profesional?

Comentarii:

1. Desigur „maruntirea” doctoratului profesional, specializarile excesive, nu sunt dezirabile. Doctoratul presupune intotdeauna o anvergura a orizontului de cunoastere si a expertizei profesional – stiintifice.
2. Daca comparam 3 categorii de titluri doctorale, doctor in psihologie si doctor in psihologia educatiei sau doctor in psihologie judiciara sau doctor in psihoterapie, probabil ca vom conchide categoria a doua ca fiind mai relevanta si cu o mai mare valoare de piata. Atat pentru absolvent, cat si pentru angajator, atasarea specializarii la titlul doctoral este importanta.
3. Doctoratul fiind profesional, este de presupus ca el se va modela in continuare in acord cu dezvoltarile profesionale majore care se produc in interiorul unui domeniu.

5. Asigurarea calitatii doctoratului profesional – in status nascendi

Documente oficiale, rapoarte nationale si internationale, inclusiv datele statistice, nu fac in mod sistematic trimiteri la doctoratul profesional, amesteca datele din cele 2 categorii de doctorat – stiintific si profesional; mecanismele de control si acreditare sunt insuficient dezvoltate.

Comentarii:

1. Există o discrepanță între realitatea doctoratului profesional și recunoașterea acestuia în diferite documente oficiale.
2. Deși doctoratul profesional reprezintă o realitate în expansiune, căreia i se dedică în ultimul timp numeroase studii și care cointeresează tot mai multe instituții și persoane, referințele la acest tip de doctorat în cadrul documentelor de politică a cercetării și învățământului superior sunt mai degrabă accidentale decât sistematice.
3. Definierea standardelor profesionale rămâne un subiect major de dezbateră.
4. Inclusiv în rândul instituțiilor responsabile pentru controlul calității în învățământul superior nu identificăm diferențieri între cele 2 tipuri de doctorat, cu atât mai puțin proceduri de evaluare a doctoratului profesional. Este necesară recunoașterea consecventă în documentele oficiale a specificului DP și inițierea unor proceduri adecvate de evaluare și acreditare.

IV. Doctoratul profesional în România – prezent și perspective

1. Bazele legislative ale doctoratului profesional în România

DP în România este reglementat prin Legea doctoratului HG 567/2005 (MO nr. 540 din 24/06/2005) și menționează **organizarea acestui tip de doctorat pentru domeniile arte și cultură fizică și sport.**

Scopul prevede „cercetarea – analiză științifică a propriei performanțe profesionale artistice sau sportive a doctorandului, realizată cel puțin la nivel național”.

Sunt menționate **5 capacități și categorii de rezultate ale învățării** prin doctorat – cunoștințe, abilități, competențe.

Admiterea se realizează prin concurs organizat de IOSUD, fiind concretizat în probe specifice și examen de competență lingvistică.

Condițiile prealabile obligatorii prevăd masterat pentru absolvenții seriilor Bologna și „performanță profesională proprie în domeniul artistic sau sportiv, cel puțin la nivel național”.

Prezintă aceeași **structură** cu a doctoratului științific – 2 componente: a) program de pregătire bazat pe studii universitare avansate; b) program de cercetare științifică – cercetarea se aplică asupra performanțelor profesionale artistice sau sportive proprii.

Elaborarea și susținerea tezei: aceleași proceduri ca la doctoratul științific. Specific pentru doctoratul profesional, teza:

1. trebuie să cuprindă analiza științifică a unei performanțe profesionale proprii din domeniul artistic sau sportiv, cel puțin de nivel național
2. trebuie să evidențieze elementele de originalitate specifice domeniului abordat
3. trebuie să evidențieze modalitățile de analiză și recunoaștere valorică.

Forma de învățământ: - cu frecvență și fără frecvență

Certificare: - diplomă specifică tipului de doctorat (profesional) și domeniului în care a fost obținut titlul. Diploma de doctorat profesional este echivalentă cu cea de doctorat din punct de vedere al drepturilor obținute.

Nivel de calificare recunoscut EQF: același ca la doctoratul științific, nivelul 8.

Instituții organizatoare: IOSUD – aceleași ca la doctoratul științific.

Sistem de evaluare continua: aceleași ca la doctoratul științific.

Este de apreciat faptul că pentru prima dată într-un document oficial se recunoaște legitimitatea doctoratului profesional și se fac precizări privind caracteristicile sale. De asemenea, prin acest document se inițiază programe de doctorat pentru 2 domenii care până în 2005 nu beneficiau de instituția doctoratului.

Elementele specifice doctoratului profesional din România sunt, în același timp, susceptibile unor observații critice:

1. formularea scopului - prezintă ambiguități, nu indică cu claritate finalitatea majoră a programului
2. cele 5 capacități nominalizate în art. 3 pentru doctoratul profesional reproduc cu ușoare modificări capacitățile vizate de doctoratul științific.

Față de cele menționate la doctoratul științific, la doctoratul profesional lipsește „contribuția la promovarea dezvoltării tehnologice, sociale și culturale în contextul unei societăți și economii bazate pe cunoaștere”. În schimb, apare formularea „contribuția doctoratului profesional la dezvoltarea practicii profesionale de valoare națională și internațională”. Această relativă identitate de capacități vizate de cele 2 tipuri de doctorate ar putea sugera existența unor standarde comune; elementele diferențiatorie rămân în continuare un subiect deschis.

3. Se observa ca structura programelor doctoratului profesional cuprinde aceleasi etape, aceleasi componente cu aceleasi ponderi si cu un sistem de evaluare foarte apropiat de doctoratul stiintific. Am putea conchide ca specificul doctoratului profesional, cel putin asa cum rezulta din documentele oficiale nu este suficient de bine conturat.
4. limitarea DP numai la domeniile arte și cultură fizică și sport nu este compatibilă cu tendințele europene semnalate, care ilustrează creșterea evantaiului de doctorate profesionale în economie, tehnologie, medicină, învățământ, servicii sociale, administrație și afaceri.

2. Experiente si perceptii privind doctoratul profesional in Romania

1.1. Opinii si aprecieri privind doctoratul stiintific vs. doctoratul profesional

Rapoartele comisiilor pe domenii doctorale si dezbaterile focus – group din cadrul proiectului „Diagnoza starii doctoratului” au relevat urmatoarele categorii de raspunsuri la itemul doctorat stiintific vs doctorat profesional:

1. S-a mentionat existenta numai a doctoratului stiintific, fara comentarii privind doctoratul profesional. Sa deducem de aici ca doctoratul profesional nu prezinta interes pentru zona profesionala respectiva? („In domeniul stiintelor exacte se organizeaza numai doctorat stiintific.”)
2. S-au formulat puncte de vedere categoric impotriva doctoratului profesional („Doctoratul profesional depreciaza conceptul de doctorat in stiinte.”)

3. S-a acceptat ideea doctoratului cu orientare dominant profesionala (in mod real, doctorat profesional), dar nu si schimbarea titlaturii („Doctoratul industrial/profesional este mai credibil... dar nu e nevoie de reglementari in plus... deoarece are o valoare stiintifica de nivelul celui stiintific.”)
 4. S-a recunoscut posibilitatea organizarii doctoratului profesional numai pentru anumite specializari in cadrul unui domeniu („In Silvicultura poate fi organizat si doctorat profesional.”)
 5. Doctoratul profesional este sustinut si practicat, se considera insa ca sunt necesare clarificari suplimentare
 6. Nu sunt in relatii antagonice, mai mult, pot fi complementare; aceasta ultima idee conduce la concluzia ca in acelasi domeniu pot fi promovate ambele tipuri de doctorat.
- In general, o buna parte din rapoartele mentionate in mod direct sau indirect, exprima o stare de spirit in mediul academic romanesc care nu este in general favorabila doctoratului profesional.
 - Opinii mai nuanate si in general de sustinere a doctoratului profesional, sunt formulate de reprezentantii IOSUD din domeniul artelor, educatiei fizice si sportului. Cateva extrase din rapoartele finale ale comisiilor de specialitate sunt, in acest sens, concludente.

ARHITECTURA - În conformitate cu legislația în vigoare, în cadrul UAUIM se pot elabora și doctorate profesionale. [...] In condițiile în care arhitectură este – pînă la un punct – și, simultan artă. Se considera că doctoratul profesional în arhitectură și urbanism trebuie să aibă caracter excepțional. (UAUIM Bucuresti), acesta urmând să fie acordat profesioniștilor cu mai multe creații într-adevăr deosebite (produsul de arhitectură este, în fapt, unul de masă), recunoscute la nivel național și/sau internațional, într-un anumit interval de timp („testul timpului”);

Universitatea Nationala de Arte Bucuresti - Creația artistică în artele vizuale și aprofundarea acesteia este definitorie pentru tipul de doctorat profesional. Este în acest caz vorba de identificarea și confirmarea unei teme de

cercetare artistică, susținută, asistată de o foarte consistentă cercetare și confirmare teoretică. În cazul artiștilor consacrați este legitimă punerea în analiză a propriei opere, a propriilor trasee estetice și de performanță estetică cu rute specifice, înalt personalizate prin analize filosofice, istorice, estetice. Însăși conștientizarea mijloacelor de limbaj plastic sau de manevre de retorică plastică reprezentând un câștig teoretic în sine. O astfel de dihotomie este funcțională și răspunde nevoilor specifice acestui domeniu.

UA Iași - Problema **doctoratului în artă** a fost și va rămâne controversată din multe puncte de vedere. Spre deosebire de alte domenii de activitate, actul artistic nu se supune unor evaluări precise sau cu un grad minim de relativizare, așa cum se întâmplă în științele „exacte” sau chiar în unele discipline umaniste. Conceptual și fenomenologic, esența demersului creator angajează principiul autonomiei limbajului artistic în raport cu logosul, cu limbajul noțional, descriptiv. Așa se explică dificultățile, uneori insurmontabile, cu care se confruntă, de exemplu, artiștii interpreți (instrumentiști, artiști lirici, dirijori), actorii sau artiștii plastici în procesul de „conversie” a propriei exprimări într-un „alt limbaj”. Ar trebui descoperită o formă adecvată de **evaluare a excelenței** în artă, iar problema discursului științific pe care ar urma să-l susțină eventualii aspiranți la o carieră didactică să fie rezolvată prin alte forme de specializare/perfecționare, finalizate cu un atestat în această direcție de aprofundare.

Nu vedem o antinomie conceptuală sau o relație pragmatic-antagonică între **doctoratul științific** și cel **profesional**. Artele plastice considera posibile și binevenite ambele forme de învățământ. Elementele particulare, definițiile pentru fiecare formă trebuie însă instituite pe terenul unor necesare interferențe și generalizări, apte să garanteze omogenizarea/omologarea obiectivelor și finalităților și să garanteze egalitatea de șanse prin diploma obținută.

EDUCAȚIE FIZICĂ ȘI SPORT - Propunem menținerea ambelor forme de doctorat în domeniul Educație fizică și sport: științific și profesional. Ele contribuie la dezvoltarea de cunoștințe, competențe și abilități specifice, oferind doctorandului posibilitatea de a înțelege din perspective multidisciplinare domeniul nostru, de a comunica cu alți specialiști/cercetători și de a manageria toate proiectele valoroase create prin aceste studii doctorale. Totodată, specificul domeniului oferă condițiile realizării cu succes a celor două tipuri de doctorat

Universitatea Nationala de Muzică București - Nu vedem o antinomie conceptuală sau o relație pragmatic-antagonică între *doctoratul științific* și cel *profesional*, ci dimpotrivă, una de complementaritate. Elementele specifice pentru fiecare formă doctorală trebuie însă înțelese în contextul unor necesare interferențe și generalizări. În acest sens, este important să se garanteze egalitatea de șanse prin diploma obținută, păstrându-se însă specificul fiecărei forme doctorale.

Academia de Muzică „Gheorghe Dima” Cluj Napoca - Ar fi oportună delimitarea celor două forme de doctorat în ceea privește:

- posibilele relații ierarhice
- drepturile conferite de diplomă (în funcție de specializarea predată)

Asemenea tuturor domeniilor, și domeniul *Muzică* este străbătut de două nervuri complementare: *practica* și *teoria*. Practica muzicală (interpretare, compoziție) face obiectul doctoratului profesional, iar teoria (muzicologia) este proprie doctoratului științific.

Încercările de a găsi o formulă exactă de a stabili standarde științifice în artă se lovesc în continuu de rezistența conținutului artistic și de relativitatea axiologică a domeniului, dependent de timp și spațiu, istorie, societate, gust, educație, etc. Cu toate acestea, practica și teoria muzicală reflectă cu acuitate problematica artistică generală: pe de o parte avem creația (interpretativă sau componistică), pe de alta discursul despre aceasta, ambele fiind relevante pentru specificul domeniului Muzică.

În acest sens, modelul pe care-l propunem pentru înțelegerea necesității celor două tipuri de doctorat se bazează pe ideea *accentuării* diferite a binomului practică/teorie. Astfel, doctoratul profesional pune accent pe practică, neeludând discursul despre aceasta, în timp ce doctoratul științific evidențiază teoria, luând ca suport indispensabil practica muzicală.

UNATC București – se propune doctorat profesional pentru creatorii de teatru cu performante deosebite. Doctoratul științific în domeniul teatrului se adresează absolvenților, tuturor programelor de studii teatrale, precum și unor specializări ne-teatrale. Doctoratul profesional, în schimb, se adresează numai absolvenților artelor spectacolului: actorie, regie, coregrafie și admiterea ar trebui condiționată de obținerea excelenței într-un domeniu de creație teatrală.

In acest scop ar fi necesar elaborarea unor standarde nationale privind excelenta artistica.

- Seminarul de la Sinaia (aprilie 2009, *Diagnoza starii doctoratului*) a contribuit la clarificarea semnificatiilor doctoratului profesional, a examinat magnitudinea extensiei programelor doctorale in Europa si in afara ei si a generat un curent de opinie de sustinere a doctoratului profesional.

1.2. Doctoratul profesional in domeniul artelor, culturii fizice si sportului

1. Institutii organizatoare

Universitatile organizatoare de doctorat profesional in Romania sunt cele din domeniul Arhitectura si Urbanism, Arte Vizuale, Educatie Fizica si Sport, Teatru – cinematografie – media, Muzica

In mod specific, institutiile de invatamant superior din Romania care pot organiza in acest moment doctorat profesional sunt (conform documentelor oficiale):

Domeniul Arhitectura si Urbanism:

UAUIM – Universitatea de Arhitectura si Urbanism „Ion Mincu” Bucuresti

Domeniul Arte Vizuale

UNArte Bucuresti

UA Iasi

UAD Cluj

FAD Timisoara, la Universitatea de Vest

Domeniul Educatie Fizica si Sport

ANEFS Bucuresti

FEFS Pitesti

Domeniul Teatru, cinematografie, media

UNATC Bucuresti

UAGE Iasi

UATTg Targu Mures

Domeniul Muzica

UNM Bucuresti

AMGD Cluj Napoca

UAGE Iasi

2. Unde functioneaza

IOSUD-urile in care functioneaza si exista doctoranzi la forma de doctorat profesional sunt:

- **UA Iasi** – doctoranzi la forma DP din 2007 si 2008
- **UAD Cluj** - din 2003, dar nu mentioneaza doctoranzi inscrisi la aceasta forma
- **FAD Timișoara** - IOSUD la Facultatea de Arte si Design din UVT dateaza din 2003. Introducerea doctoratului profesional alături de cel științific este o reglementare pozitivă în domeniul vocational. Cele doua forme pot deveni complementare în cadrul aceluiasi demers și nu exclusive.
- Doctorat profesional nu a fost încă organizat în **domeniul Educație fizică și sport**, deși este prevăzut legal.
- **UAGE Iasi** – doctoranzi la forma DP din anul 2006, 2007 si 2008 (domeniile Arte si Muzica)

Se observa ca un numar de 13 IOSUD-uri sunt abilitate sa organizeze doctorate profesionale, dar dintre acestea numai 4 IOSUD-uri din domeniul Artelor dezvolta programe doctorale de acest tip.

3. Experiente specifice privind:

a. Admiterea

UNArte București - pentru **doctoratul profesional** : prezentarea unui dosar cu proiectul personal propus, care să cuprindă :

- repere teoretice ce stau la baza demersului de cercetare plastică
- repere artistice (schițe proiect)
- argumente documentar-vizuale
- bibliografie cu referire la tema propusă

Prezentarea unui CD (cu activitatea artistică personală) și a unui dosar cu aceeași tematică. Nota de admitere este 8. Acceptarea, în condițiile H.G. nr.567/2005, a programului propus de doctorand înseamnă promovarea sa în programul de cercetare științifică, concomitent cu recunoașterea temei proiectului ca temă a tezei de doctorat.

UA Iași - Admiterea se face în funcție de tipul de doctorat (***Doctorat științific și Doctorat profesional - Creație***)

- Tipul: ***Doctorat profesional - CREATIE***

a) - **probă scrisă** pe o tema din subdomeniul propus.

b) - **probă orală** interviu având ca obiect creația candidatului.

UAD Cluj - In cazul doctoratului profesional, performanța profesională proprie în domeniul artistic, cel puțin de nivel național, este o condiție prealabilă obligatorie pentru admiterea la doctorat.

Domeniul Teatru, film - pentru *doctoratul profesional* - testarea capacităților practice și de reflecție teoretică ale candidatului.

MUZICA - Concursul de admitere la studii universitare de doctorat constă din următoarele probe:

Doctorat „cu frecvență” - *doctorat profesional* - direcția de cercetare „interpretare muzicală”:

- un microrecital reprezentativ de aproximativ 20 (douăzeci) de minute;
- probleme de istorie a muzicii și a stilurilor muzicale aplicate la repertoriul prezentat în microrecital (probă scrisă);
- prezentarea proiectului temei de doctorat (probă orală).

b. Organizarea studiilor și evaluarea

UNArte București - Îndrumarea *individuală* reprezintă modalitatea specifică și în cazul doctoratului științific (domeniul Istoria și Teoria artei) și în

cazul doctoratului profesional unde doctorandul parcurge un itinerariu de cercetare personal, în acord cu tema aleasă.

Doctoratul profesional : anul I de studii (pregătire universitară avansată) - 2 semestre bazat pe un plan de învățământ conceput pentru fiecare doctorand, imediat după admiterea la doctorat, în max 30 de zile (discipline obligatorii dar și module de pregătire complementară). Cele două semestre se încheie cu 2 examene pentru cei de la forma ff., 2 examene +disciplinele frecventate „la zi”.

Anul II și anul III de studii : primele trei semestre se încheie 3 referate (ff și la zi). Cel din urmă semestru este destinat redactării și finalizării Tezei.

În cadrul doctoratului profesional evaluarea doctorandului se va face după cum urmează : pe parcursul semestrului I și II se elaborează proiectul programului de cercetare încheiat cu 2 examene ce pun accent pe caracterele generale ale proiectului propus și pe aprofundarea acestuia. Pe parcursul semestrelor III și IV se vor realiza 2 expoziții sau prezentări pe CD avându-se în vedere rutele stabilite de tema doctorandului. La sfârșitul ultimului semestru se va organiza expoziția personală și se va pregăti susținerea teoretică. În stadiul pregător, a lua parte la cursuri strict specializate, care se pot constitui în model de cercetare sau de aprofundare a unui domeniu anume, poate contribui la limpezirea strategiilor de cercetare ale doctorandului.

UA Iași - Studiile doctorale sunt organizate pe **două cicluri** (stadii): primul, cu durata de un an, are caracter pregător și este afectat susținerii examenelor de specialitate, cel de-al doilea, cu durata de doi ani, cuprinde activitățile de susținere a referatelor (inclusiv a recitalurilor și spectacolelor, în cadrul doctoratului profesional), respectiv, elaborarea, redactarea și susținerea tezei.

UA Iași - Evaluarea doctoranzilor se realizează periodic, prin sistemul de examene și referate, cărora li se adaugă evaluările specifice legate de expoziții, (parte integrantă a referatelor, pentru doctoranzii în artă interpretativă/doctorat profesional).

Muzica - Programul de cercetare științifică cuprinde, pentru doctoratul profesional

- direcția Interpretare muzicală prezentarea a minim 3 (trei) recitaluri sau înregistrări audio / video - de cel puțin 20 (douăzeci) min., însoțite de un argument teoretic scris de minim 15 (cincisprezece) pagini.
- direcția compoziție muzicală se prezintă 3 (trei) lucrări susținute în concert sau înregistrate audio / video, însoțite de un argument teoretic scris de minim 15 (cincisprezece) pagini.

UNM Bucuresti - În cazul doctoratului profesional teza de doctorat este însoțită de un concert / recital live sau înregistrat audio / video, respectiv o compoziție amplă prezentată în concert sau înregistrată audio / video, iar pentru doctoratul științific conținutul este specific domeniului cercetat.

Datele relevate permit câteva concluzii:

1. toate IOSUD-urile din domeniul Artelor și Sportului acordă legitimitate doctoratului profesional
2. doctoratul din sfera artelor dispune de o concepție mai elaborată și de practici relevante; de asemenea, a constientizat mai bine propriile probleme critice:
 - a. doctoratul profesional are personalitate, se diferențiază de doctoratul științific din punctul de vedere al intrărilor, proceselor de formare – cercetare și al ieșirilor; doctoratul profesional din această arie este un doctorat al creației;
 - b. concepția doctoratului profesional în domeniul Muzicii și Artelor vizuale integrează puncte de vedere interesante privind binomul teorie – practică: conținutul și ponderea celor 2 planuri se diferențiază în funcție de tipul de doctorat: doctorat științific – discipline academice 75%; discipline practice 25%; doctorat profesional – discipline teoretice 25%; discipline practice 75%;

Ce se întâmplă însă, cu binomul training – cercetare? La această întrebare răspunsurile nu mai sunt tot atât de clare.

Se recunoaște persistența unor dificultăți în definirea și măsurarea excelenței în artă.

3. O problemă critică esențială este prezența componentei de cercetare.

Cercetarea este necesara sau poate fi suspendata? Daca cercetarea, respectiv teza, poate fi substituita de o creatie artistica sau de o performanta sportiva de inalt nivel, atunci nu se submineaza ideea de doctorat care implica in mod necesar cercetare de varf.

Daca se conserva componenta de cercetare, atunci care este natura si anvergura ei in cadrul doctoratului profesional din domeniul artelor?

Raspunsurile la aceste intrebari, desigur, nu pot fi date decat de specialistii din interiorul domeniului in cauza.

V. In loc de concluzii

Reconsiderarea vocatiei doctoratului este neindoielnic una din prioritatile invatamantului superior si ale cercetarii stiintifice. Avem in vedere 2 paliere majore:

1. Dezvoltarea si consolidarea vocatiei primare, exprimata de doctoratul stiintific:
 - a. Transmiterea, asimilarea si participarea la dezvoltarea cunoasterii de varf
 - b. Formarea cercetatorilor de elita capabili sa initieze, realizeze cercetari originale
 - c. Obtinerea unei pozitii in mediul universitar si/sau institutelor de cercetari
2. Descoperirea si cultivarea celei de-a doua vocatii – doctoratul profesional -
Deschiderea doctoratului spre sectoare nontraditionale: industrie, comert, afaceri, servicii publice, arte etc.

Echipa prezentului raport considera ca doctoratul profesional este un doctorat legitim, viabil si cu drept de existenta in sistemul doctoral din Romania. Acesta ar putea functiona intr-o formula extinsa fata de sistemul actual, acoperind si alte domenii decat artele si cultura fizica si sportul, acceptate oficiale in prezent.

In acest mod, principiul corelării învățământului românesc, cu învățământul european avansat ar putea dobândi o nouă susținere.

Următoarele subiecte pot constitui repere de reflecție și acțiune pentru viitorul doctoratului profesional în România:

- Elaborarea unui set de standarde doctorale compus din 3 categorii:
 - Standarde și descriptori generici pentru doctoratul științific
 - Standarde și descriptori generici pentru doctoratul profesional
 - Standarde comune pentru cele 2 tipuri de doctorat
- Examinarea experienței și practicilor bune ale doctoratului profesional autohton și a doctoratului științific care funcționează după criteriile apropiate de doctoratul profesional pentru a construi conceptul românesc de doctorat profesional
- Construirea doctoratului profesional în acord cu EQF, EHEA și Cadrul National al Calificărilor
- Studiarea legitimității și oportunității înființării unor doctorate profesionale în domenii pentru care în prezent nu există prevederi legale. Delimitarea zonelor profesionale prioritare în raport cu nevoile interne și evoluțiile reprezentative din sistemele doctorale europene
- Revizuirea structurii programelor de formare doctorală (etape, componente, conținuturi, ponderi) pentru a le adapta specificului formării profesionale și științifice, a practicianului reflexiv și inovator.
- Dezvoltarea unui sistem de evaluare pertinent pentru a măsura și aprecia competențele și performanțele proprii doctoratului profesional.
- Studiarea potențialului și relevanței evaluative a metodei portofoliului.
- Dezvoltarea formelor de doctorat part-time care să ofere oportunități și șanse egale celor care sunt angajați și au experiența profesională.

- Analiza raporturilor dintre master si doctorat profesional; este nevoie de un masterat profesional? masteratul este o preconditie sau o parte constitutiva a doctoratului profesional?
- Cointeresarea altor parteneri in construirea, implementarea si evaluarea programelor doctorale profesionale, precum si in sustinerea financiara a acestora: organizatii profesionale, mediul de afaceri, organizatii, institutii s.a.

VI. Bibliografie

*** HG nr. 567/15.06.2005 privind organizarea si desfasurarea studiilor universitare de doctorat, publicata in MO nr. 540/24 iunie 2005

*** 2007. *Doctoral Programmes in Europe's Universities: Achievements and Challenges*. EUA

*** 2008 – 2009. *Professional Doctorate – Principles and Regulations*. University of Lincoln

*** 2007. *Professional Doctorate Handbook*. University of Wales – Institute Cardiff UWIC

*** 2007. *Ordinances and Regulations: Professional, Engineering and Enterprise Doctorate Degrees*. Research Office Graduate Education Team, The University of Manchester

*** 2006. *Review of Professional Doctorates. United States, United Kingdom, Europe, Ireland*. National Qualifications Authority Ireland

Coghlan, D., 2007. Insider action research doctorates: Generating actionable knowledge. In *Higher Education*. No. 54/2007.

Høivik, H., 2008. *E-portfolio as a Scaffolding Mechanism in Professional Doctorate Qualification*. Center for Educational Research and Development. Oslo, Norway.

Huisman, Jeroen and Rajani Naidoo, 2006. The Professional Doctorate: from Anglo-Saxon to European Challenges. *Higher Education Management and Policy*. Volume 18, No. 2.

Maxwell, T. W., 2003. From the First to Second Generation Professional Doctorate. *Studies in Higher Education*. Volume 28, No. 3.

Potolea, D., 2008. Cycles of Doctoral and Master Academic Studies within the Framework of Bologna Process – Experiences, Achievements, Critical Issues. In Volumul *EDU – WORLD 2008, Education facing Contemporary World Issues*. Editura Universitatii Pitesti

Powell, Stuart and Elizabeth Long, 2005. *Professional Doctorate Awards in the UK*. UK Council for Graduate Education.

Sadlak, Jan, 2004. *Doctoral Studies and Qualifications in Europe and the US. Status and Prospects*. UNESCO – CEPES.

Scott, David and Andrew Brown, 2004. *Professional Doctorate: Integrating Professional and Academic Knowledge*. UK: Open University Press.

Taylor, John, 2008. Quality and Standards: The Challenge of the Professional Doctorate. *Higher Education in Europe*. Volume 33, no. 1.

Walker, George, 2008. Doctoral Education in the United States of America. *Higher Education in Europe*. Volume 33, no. 1

Professional Doctorate Regulations, Murdoch University, Perth, Australia
<https://www.murdoch.edu.au/admin/legsln/regs/profdocs.html>

<http://www.professionaldorates.com/explained.asp>